Poštarina plaćena u gotovom

PP. 33

VJESNIK ĐAKOVAČKE BISKUPIJE

God. XIV Broj 2
Đakovo, Veljača 1961.

17 • »Badava ste dobili, badava dajite!«
19 • Redovnici i pastva
21 • U Montrealu s Kardinalom siromaha
24 • Kako bi to bilo lijepo
25 • Planiranje porođaja
27 • Bl. Augustin Kažotić
29 • O općim crkvenim saborima
30 • Vijesti iz katoličkog svijeta
31 • Novi uređaj rubrika
32 • Bibliografija

Vlasništvo i naklada Biskupskog Ordinarijata u Đakovu.
—
Glavni i odgovorni urednik: Vilim Hiršnhauzer.
—
Uredništvo i uprava: Strossmajerog trg broj 6
—
Godišnja pretplata 700 Din.
—
Broj ček. rač. 423-703-5-113
—
Tisak: „Tipografija", Đakovo.

»Badava ste dobili, badava dajite!«

Štogod je božansko, nije na prodaju. Ne smije se nikada tretirati kao trgovačka roba. Nema prodajne cijene u ljudskoj valuti. Ne pripada materijalnom redu, u kojemu se jedinome vrijednosti mjere zlatom. Skvrne, profanira, vrijeđa, božanske darove, tko samo i pokuša da ih uspoređuje sa zemaljskim efermernostima. Sve što je božansko, bitno je i neizmjerno više i vrednije od materijalnoga svijeta. Duh se ne da, ni u prenesenom smislu, prekovati u novac. »Non commensurantur!« Zdravi se religiozni instinkt sam od sebe buni protiv svake vrsti simonije. On je, burno i uvrijeđeno progovorio i iz sv. Petra, kad su ljudi i u Evanđelju, prvi put pokušali, da kupe duhovske darove. »Neka ti tvoji novci budu na propast, što si pomislio, da se dar Božji može dobiti za novce!« (AA 8, 20). Bogohulnik je svatko, tko milosne Božje osnove, pune dobrohotnosti, neovisnosti i slobode, hoće da makar samo i osjeni interesom i računom: kakvim bilo, izravnim ili neizravnim. Na Božjoj ljubavi ni jedan čovjek nema prava da zarađuje i spekulira. Nema to, uostalom, ni raisona. Zemaljske se stvari kupuju jer su rijetke: ne mogu ih svi imati, pa se zato za njih trgaju. U svijetu milosti, u carstvu Božjem, nije tako. Tu vlada izobilje. Milost se ne iscrpljuje tim, što se pomnožava. Ona je neizmjerna i neiscrpljiva, kako je sve u Bogu neizmjerno i neiscrpljivo. Svatko je može imati kolikogod hoće. »I jedoše svi i nasitiše se« (Matth 14, 20; Marc 6, 42). Nadmetanje je, kad se o njoj radi, bespredmetno, konkurencija besmislena. »Bog duha ne daje na mjeru — Non enim ad mensuram dat Deus spiritum!« (Jo 3, 34). Ne prodaje ga za srebro. Duhovski se darovi uzimaju i uživaju bez novaca i bez plaćanja. »Properate, emite et comedite — absque argento et absque ulla commutatione!« (Iz 55, 1).

Princip je »apriori« jasan. Samo radi ljudske nedosljednosti i kratkovidnosti Gospodin ga je zaodjenuo i u pozitivnu zapovijed, kad je prvi put poslao svoje apostole na posao praktične duhovne pastve. Da ih ne bi, ni pod kojom izlikom, prevarila ljudska mudrost; da ih ni na čas ne bi zbunio zveket novca ni sjaj zlata. »Gratis accepistis, gratis date, — Badava ste dobili, badava i dajite!« (Matth 10, 8).

Stvarni smisao ove zapovijedi i direktive Gospodinove mnogo je širi, nego što to na prvi mah izgleda. Formulacija je lapidarna i koncizna, ali baš zato je bogata sadržajem i primjenom. Ne radi se samo o simonijačnom ređenju. Ne radi se samo ni o naplaćivanju sakramenata. Ne radi se samo ni o prodaji oprosta i blagoslovljenih krunica. Ne radi se samo ni o spekulaciji s misnim stipendijima. Radi se prije svega, o božanskoj cijeni i ugledu duhovne službe. A prema toj božanskoj cijeni nijesmo ni mi svećenici uvijek lojalni. Mnogo je puta, svljesno ili nesvijesno, ponizujemo. Manjka nam apostolske tankoćutnosti. Manjka strahopočitanje prema riječi Božjoj; prema uzvišenosti naše evanđeoske misije. Nijesmo uvijek

dovoljno svijesni odgovornosti, koja na nama počiva; obveza, koje smo preuzeli preuzimanjem svoje svećeničke službe.

Najviše ovu stvar u praksi komplicira okolnost, što mi svećenici živimo od oltara. I ako ne prodajemo svetih tajni i funkcija, s njima se često kombinira naše uzdržavanje. U vezi s njima daju nam vjernici pomoć, supsidij, sustentaciju, stipendij, takse: štolarinske i kancelarijske. Od apostolskih je još vremena tako. »Quis militat suis stipendiis unquam?« »Ita et Dominus ordinavit iis, qui evangelium adnuntiant, de evangelio vivere« (1 Cor 9, 7-14). »Non alligabis os bovi trituranti«, »Dignus est operarius mercede sua!« (1 Tim 5, 18). Vidici se tu lako zamute, pojmovi pobrkaju. Kod vjernika, vrlo lako, i teoretski. Kod svećenika teoretski rijetko, ali zato u praksi i češće, nego što bi trebalo. Ne pazi se dovoljno na frazu. I odviše lakoumno pravimo šale sa stvarima, koje su tako svete, da im u šali nema nikada mjesta i da nikada ne smiju postati objektom ničije jeftine duhovitosti. »Plaćaju se« mise i molitve. Govori se sa smiješkom, kako ljudi »ne će da umiru«. Kaže se, kojiput i u kontekstu, koji nije nimalo edifikatoran »Propade petokruna« — nekada; »Propade hiljadarka« — danas. Taksiraju se propovijedi i ispomoći, u naravi ili novcu, sasvim ležerno i na domaću po onome: »Do, ut des«.

Ne će nas za svaku od tih stvari biskup odmah pozvati na ogovornost ni potjerati kanonskim procesom ili kanonskim sankcijama. Potjerat će nas samo, kad se toliko zaboravimo, da počnemo na svoju ruku, podizati takse ili uzimati proviziju za stipendij. Potjerat će nas samo, ako se drznemo ljude vraćati sa ispovijedi, s krštenja, s vjenčanja, jer nam nisu platili lukna, godižbine, bira; jer su u zaostatku sa razrezom za gradnju crkve. Ali nas sigurno ne će ni pohvaliti, ni za ono drugo, »sitno«. Ni biskup! A pogotovo Gospodin i Duh Božji, ako ga u nama ima.

Puno je, puno, širiti misao Gospodinove riječi: »Badava ste dobili, badava dajite!« od crkvenih cenzura protiv simonije. One pravoga svećenika sile na plemenitu duhovnu delikatnost i ponos u svemu, što se tiče njegove duhovne službe. Svećenik mora biti duhovno uvjeren, da ništa od onoga, što kao svećenik drži u rukama, nije njegovo, nego da je sve to Božje. Da on tome nije vlasnik, nego samo »djelitelj«, rizničar, »minister« (1 Cor 4, 1). Nikada to nije ostavljeno njegovoj dobroj volji, a kamoli njegovim mušicama. Sve je to pod okom i pod kontrolom Učiteljevom. Sve se to mora mjeriti otkupiteljskim kriterijem Gospodinovim. Sve to valja uzimati kao kruh iz njegove ruke, namijenjen gladnoj djeci Božjoj. »I dade učenicima hljebove, a učenici narodu« (Matth 14, 19; 15, 36).

Nije svećenički ni apostolski, kad se, pod kojim bilo pretekstom otimamo od duhovnoga posla, bježimo od svećeničke aktivnosti, škrtarimo svojim darovima i talentima. — govorničkim, organizatornim, literarnim, svejedno, — geriramo se, da nekome činimo milost, kad sjednemo u ispovjedaonicu ili preuzmemo propovijed i predavanje, dajemo se moljakati, radimo samo, dok nas se hvali, dok nam se laska, dok je pred nama puna crkva, zanimamo se više ekonomijom, lovom, sportom, popravljanjem satova, nego brigom za duše. »Parvuli petierunt panem, et non erat, qui frangeret eis!« (Thren 4, 4). A nije svećenički ni apostolski, ni kad sjedimo u hladovini, dok drugi rade. »U mirovini sam«. »Čemu toliko forsiranje, a na tuđi račun!« »Nijesam župnik. Nije mi to dužnost!« Jest dužnost; — dok je god na tebi sveti red i apostolska misija Kristova. »Vae enim mihi est, si non evangelizavero!« (1 Cor 9, 16).

Ne poznaje apostolat »računa«, a ne poznaje ni pravnih obveza. Što smo dobili, moramo davati. Podatno, darežljivo, spremno, požrtvovno, nesebično. Gospodin je to namijenio dušama. On od nas očekuje veledušnost. Njegovi su talenti u našim rukama. A on hoće, da oni budu kvasac i vatra (Matth 13, 33; Luc 12, 49). On hoće, da se oni množe i kamate. Moramo i mi, kao i naš Gospodin uživati u davanju. »Mensuram bonam — dabunt in sinum vestrum« (Luc 6, 38).

I nikada ne smijemo izmiješati ono, što je Gospodinovo, s onim, što je naše. Ono, što je veliko i božansko, s onim malim i ljudskim. Što je svećenik duhovno finiji, to će manje o sebi govoriti, kad navješćuje Evanđelje. I ne će nikada od hrama i oltara napraviti »kuće trgovačke« (Jo 2, 16). Ni kada valja kupiti za dobru stvar ili subvencionirati crkvene akcije. Financiranje treba da ostane financiranje, sa svojim ljudskim rječnikom i sa svojim ljudskim zakonima; služba posvećenja duša služba Duhu, sa svojim nadljudskim, rječnikom i sa svojim ljudskim zakonima; Drugo su: »stolovi«, pa i oni crkveni i karitativni, a drugo je »ministerium verbi« (AA 6, 4). Tu je na mjestu samo najfiniji takt. »Sancta sancte!« Lukno se može u crkvi spomenuti, ali o luknu se ne smije u crkvi propovijedati. Treba skrupulozno izbjegavati i najlakšu aluziju na materialia, kad ljude vodimo k oltaru. Nikada ne smijemo forsirati onih formi pobožnosti, koje »nose«. Nikada ne smijemo u bilo kojem duhovnom poslu, pokazivati ni interesa ni inicijative za njegovu novčanu stranu. »Deus providebit!« »Numquid aliquid defuit vobis?« (Luc 22, 35). »Sermo Domini pretiosus!« (1 Reg 3, 1). Dragocjena je i sveta riječ Božja! I pisana riječ Božja! I knjiga i članak!

»Badava ste dobili, badava dajite!« I to je jedna od velikih i vječno aktualnih pastoralno-apostolskih maksima iz Gospodinovih usta. I to je jedna od uvijek praktičnih tema za naše svećeničke meditacije i rekolekcije!

Redovnici i pastva

Izmijenjena socijalna i tehnička struktura današnjeg svijeta, sa svim svojim mnogostrukim reperkusijama i na religiozni život, sili i nas u Crkvi, sve, na neku radnu preorijentaciju: ne, dakako, u bitnim ciljevima, ali u onim sporednima, a još više u metodama.

Vrijedi to i za katoličko redovništvo, žensko i muško.

Ta se preorijentacija redovništva faktično i vrši, osobito ovih zadnjih godina, poslije drugoga svjetskoga rata, i to po sugestijama, a često i uz auktoritativnu intervenciju, sa najvišeg mjesta u Crkvi, same Svete Stolice. Crkva ne da nijednoj svojoj vitalnoj formi, da se okameni, da postane petrefaktom.

Zajednička je nota tih izmjena, i kod muških i kod ženskih redova, insistiranje na reviziji konstitucija i pravila u onim točkama, gdje su forme, tradicije i običaji postali već pomalo anahronični, pa danas predstavljaju više zavor nego potporu afirmaciji i razvoju redovničkog života i uspješnu djelovanju samostanskih redova i družbi u Bogu i Crkvi. Nigdje te promjene niti diraju, niti smiju dirati ni u bitne ciljeve i zakone kršćanskog redovništva, ni u ispravno shvaćene, specifične i historijom uvjetovane crte pojedinih redova u družbi. U stvari to nije ništa drugo, nego logičan, organski, nastavak procesa, koji se je vjekovima odvijao na pozornici Crkve: uvijek je katoličko redovništvo tražilo nove oblike; uvijek su se osnivali novi redovi, a stari reformirali; uvijek su nastajale nove, — nebitno nove, — koncepcije redovničkog života. To je i dovelo do, svakako, pozitivnog šarenila u zapadnom redovništvu, koji danas predstavlja pravi mozaik bezbrojnih: kontemplativnih, korskih, viteških, prosjačkih, aktivnih, mješovitih, karitativnih, misijskih, pokorničkih, redova i družbi; svaki i svaka s pečatom vremena, u kojem su nastali, i duha svojih osnivača i organizatora.

Kod muških redova, — a o tima ćemo govoriti u ovom članku, — pridolazi još jedan momenat od predsudna značenja. Pastoralne potrebe Crkve danas su tako velike, zadaće i problemi tako brojni i tako bitni, da se Crkvi sam od sebe nameće imperativ mobilizacije svih raspoloživih sila, a svećeničkih u prvom redu. Vrijeme više ne dopušta, da itko ostane pasivan, po strani, u izolaciji, pa ni pod cijenu povlačenja od svijeta u samostansku samoću, radi samoposvećenja ili kontemplacije. Pretjerani tradicionalizam u tom pogledu nije više na mjestu. Apostolat danas zahtjeva prvenstvo za sebe. Valja pronaći način, da se i redovnički, samostanski, kler što više poveže sa duhovnom pastvom i sa javnim crkvenim životom: da se i pastoralno aktivira. Valja povući iz pričuve i zadnje kontigente. »Res ad triarios venit!«

Dakako, da to otvara mnoge probleme. Treba skladno povezati tu, djelomično novu ili, barem, življu i širu, aktivnost redova sa starim, bitnim, ciljevima i zadaćama redovništva i pojedinih redova i družbi, bez kojih bi oni izgubili svoj historijski, i crkveno-pravni, i ideološki raison: raison, koji im je sama Crkva u svoje vrijeme dala, u suradnji s njihovim utemeljiteljima, i na kojemu i ona sama još uvijek insistira.

Redovi moraju i danas ostati redovi: zatvorene zajednice u Crkvi, s profesijom kršćanske savršenosti, po evanđeoskim savjetima i zavjetima, — to znači s kultom čistoće, poslušnosti i siromaštva, — i s idealom zajedničkog, kolektivnog, života; s nekim elementima eksempcije i centralizma. Samostani će uvijek biti, po shvaćanju i volji Crkve, prije svega, mjesta posvećenja, molitve i žrtve, iz kojih će padati na Crkvu i na duše blagoslov, iz kojih će se svaki dan podizati, zajednička hvala Bogu, zajednička molitva, iz kojih će se širiti u svijet »dobar miris Kristov« (2 Cor 2, 15), a onima vani davati svijetao primjer kršćanskog životnog idealizma. Bez toga Crkva ne može ostati ni danas: to joj je oporuka i preporuka Gospodinova; to joj je danas još potrebnije nego nekada. Samostani su i redovi bili i jesu nosioci svetosti, a svetost je života Crkvi prava snaga i najbolje oružje.

Samo kao takvi, samo kao redovi, mogu oni pružiti Crkvi i svoju pomoć na apostolskom i pastoralnom polju. Baš zato bit će ta pomoć uvijek specifična. Ne može biti nivelacije, izjednačenja između redovnog i svjetovnog klera. Moguća je samo organska suradnja, neke vrsti simbioza, harmonizacija, podjela uloga i djelokruga.

A sasvim je, držimo, naravno, i jedino moguće, da se to provede na najjednostavniji i najprirodniji način: organskim proširenjem, dopunjenjem, usavršenjem, razvojem, onih djelatnosti, koje su više, manje, svi redovi i do sada vršili na polju duhovnog pomaganja vjernika i javnog crkvenog života. Potrebna je samo adaptacija i aklimatizacija novim zahtjevima vremena, novim potrebama vremena, novim potrebama duša. Sistematizacija i organizacija, to je problem.

U praksi će tu adaptaciju, tu aklimatizaciju, izvršiti, kako je i naravno, sami redovi i družbe, prema eventualnim zakonskim direktivama i pod nadzorom Svete Stolice, koja će sigurno, znati da sve to najbolje uskladi s drugim faktorima crkvenog života i uklopi to u cjelinu savremenih crkvenih nastojanja. Njihovo je, da se u to udubu; da potraže i nađu najbolja rješenja. S najvećom mogućom ljubavi prema Crkvi i dušama; s najviše razumjevanja za duh i potrebe vremena; s puno, po sebi razumljiva, tankoćutnog osjećaja i ljubavi za red i njegove plemenite tradicije.

Ako mi drugi imamo tu što govoriti, to je, u prvom redu, da upremo na one sektore duhovne pastve i crkvenog života, gdje nam se čini, da bi angažiranje i aktivizacija redova i redovnika bila najpotrebnija, najpoželjnija, najuspješnija, najna-

ravnija, najlakša. I potpuno u skladu sa specifičnim karakterom redovništva.

A to se zna, da mi pritom imamo najviše na oku naše, u mnogočem danas posebne i izvanredne prilike.

Jedan je momenat, od kojega, čini se, valja polaziti kad je govor o najboljem pastoralnom iskorišćavanju redovnika. Snaga je redovništva s jedne strane u njegovom ascetizmu, a s druge u kolektivnu, kompaktnu, organiziranu nastupu i zajedničkom životu. U samostanu ima više svećeničkog personala nego drugdje, a sav je on tijesno povezan. Uz samostane su skoro uvijek velike crkve. Samostani imaju biblioteke. U samostanu se provodi sustavan duhovni život. Samostan pruža sa svake od tih strana velike mogućnosti. Na to valja nadovezati. To valja iskoristiti.

Oduvijek su samostani u Crkvi bili centri vjerskog života. Uz samostane su se vezala hodočašća; u samostanskim se je crkvama razvijao obredni sjaj; u samostanskim se je crkvama najviše ispovijedalo; na samostane su se redovito prislanjale karitativne institucije, bolnice. I danas treba da tako bude. I danas treba da se to čini. Još više nego prije. Još sustavnije nego prije. Još revnije nego prije. Hodočašća i veće, opće, crkvene svečanosti, za čitav kraj, najzgodnije se mogu prisloniti uz samostanske crkve. U samostanskim crkvama mora narod u svako doba imati zgodu za ispovijed, a pobožne duše priliku za temeljitije ispovijedanje i ozbiljno duhovno vodstvo. U samostanskim crkvama mora biti katehizacija najšira i najsolidnija, a vjerske, pobožne i karitativne organizacije najbrojnije, najživlje, najcvatnije. U samostanskim crkvama treba da liturgijski život dobije svoj lokalni centar. U Velikom tjednu; uz glavne blagdane; uz Euharistijske kongrese i »katoličke dane«. Na samostane bi se mogli prisloniti i razni svećenički domovi, za umirovljenike i bolesnike, ljetovališta za svećenike i klerike i sve druge ustanove ove vrsti.

Oduvijek su samostani u Crkvi bili rasadišta pobožnosti i pravoga duha među klerom. Reforme su redovito počinjale od samostana.

Svećenici su se iz pastve najradije ispovijedali u samostanima i najradije u njima tražili savjeta i za duhovni život i za svoje pastoralne probleme. U samostane su se vraćali na duhovnu obnovu i na duhovne vježbe.

Iz samostana su dobivali knjige i literaturu. U samostanima su najradije držali svoje svećeničke sastanke, zborove i dogovore. U samostanima su uvijek bili gostoljubivo dočekani i primani. U samostanu bi se osvježili i odmorili, duševno i tjelesno. I danas treba da tako bude. Naravno je. Moguće je. Bit će na veliku korist i duhovnoj pastvi: indirektno još više nego direktno.

Oduvijek su samostani bili glavni nosioci pomoćne i specijalizirane duhovne pastve. Iz samostana se išlo, kad je god trebalo, ispomagati i zamjenjivati po župama. Redovnici su po župama, držali trodnevnice, devetnice, pučke misije; bili su glavni ispovjednici i propovjednici na crkvenim godovima. I danas treba da tako bude. Samo u proširenu, produbljenu i moderniziranu obliku. Načelno valja redovnika opteretiti i zadužiti onim funkcijama iz pastoralno-kulturnog života, koje zahtjevaju specijalnu pažnju i studij. Pastoralni kler sa terena nema za to ni zgode, ni vremena, a, ponajviše, ni volje. Referenti za razne probleme u dijecezi ili u dekaniji mogu najlakše biti baš redovnici. Profesori i odgojitelji u sjemeništima, gdje nema dovoljno vlastitih profesora, isto tako. Predavači i konferencijeri isto tako. Katehetski stručnjaci isto tako. Urednici edicija i časopisa isto tako. Vođe vježbi po sjemeništima i ženskim samostanima isto tako. Mogu se izrađivati prijevodi i izdavati propovijedi, apologetske i katehetske materijale, pisati i priređivati molitvenike i crkvene pjesmarice. Mogu biti ispovjednici i ekshortatori redovnica. Mogu se specijalizirati za razne grane duhovne pastve: s djecom, s mladeži,s đacima. Mogu proučavati pitanja sporta, kina, kazališta, radija, televizije, tehnike školstva. Oduvijek su samostani bili žarište crkvene znanosti i kršćanske kulture. Još u srednjem vijeku redovnici su i prepisivali knjige, bili glavni učitelji i profesori na crkvenim školama, višim i nižim, škole su se najčešće otvarale po samostanima i uz samostane, — kultivirali crkvenu glazbu, gradili monumentalne crkve i punili ih djelima sakralne umjetnosti, slikarstva, kiparstva, rezbarstva. I danas im to mora biti jedna od glavnih misija i zadataka. Na to su predestinirani. Na okupu su, u posjedu su biblioteka, lakše, koordiniranom akcijom i štednjom dolaze do sredstava, materijalnih i intelektualnih, i imaju potreban mir i koncentraciju, mogu se, kroz čitav život baviti jednom strukom i jednom kulturnom aktivnošću. Uz sjemenišne škole, jedine su, osobito veće, redovničke zajednice u stanju da preuzimaju u crkveno-katoličkom životu zadaću znanstveno-kulturno-književnih centara. I treba ih za to iskoristiti; treba im to dati u dužnost, po sistemu i planu, na bazi specijalizacije i podjele uloga. Svaki veći redovnički zavod i zajednica trebalo bi da imaju svoj poseban zadatak u crkveno-kulturnom djelovanju i nastojanjima Crkve. Kao što nekada isusovci oko »Života«, dalmatinski franjevci u Makarskoj oko »Nove štampe«, dominikanci oko »Duhovnog života«, kapucini u kući »Dobre štampe« na Rijeci i oko »Gospe Lurdske«. Paralelno sa izdavačkom, nakladničkom, djelatnošću: opet po strukama i područjima, opet u najrazličitijim formama; od udžbenika i školskih knjiga, pa preko monografije, članaka i eseja, do katoličke poezije i lijepe književnosti. Zar i do sada nijesu, po velikim redovničkim zavodima diljem katoličkog svijeta, radili posebni svećenički pisci, »scriptores«? I strogo zatvorenim redovima, — malo ih i imamo, — našlo bi se u tom sistemu posla. Zar ne bi i pojedine naše opatije mogle postati nešto kao Beuron: U njezi liturgije, crkvenog slikarstva i graditeljstva, svete glazbe i pjevanja, misijske propagande i organizacije?

Oduvijek su samostani, kad je bila nužda, ili kad bi to donio historijski razvoj, preuzimali i di-

rektnu duhovnu pastvu: išli na župe i, pogotovu u misije. I danas ih, opet, često na takve pozicije šalje Sveta Stolica, pozivaju ih biskupi. Stvara se pomalo i kod nas, a i u katoličkom inozemstvu još više, poseban tip redovničkih župa. Na velikim područjima; u idustrijskim krajevima. Pastorizira se iz jednoga centra, iz velike samostanske kuće ili rezidencije, gdje su redovnici na okupu i pod kontrolom starješina, sa svim bitnim elementima zajedničkog samostanskog života, a opet svaki sa svojom pastoralnom funkcijom i stanicom, na kojoj se, uz pomoć današnjih komunikacionih sredstava, nađe uvijek kad ga trebaju, ili kad valja izvršiti neku pastoralnu dužnost ili zadatak. Postaje to pomalo prototip budućih župskih zajednica, — u Francuskoj ih već ima, — gdje će i kuratni svećenici voditi skupni život i zajedničko kućanstvo: moći se međusobno duhovno pomagati i izgrađivati; biti oterećeni od mnogih dosadnih materijalno-ekonomskih briga i glavobolja, što trate vrijeme i rastresaju dušu.

Redovnici će tako, ostati redovnici, a izaći će opet, na svoj tradicionalni, redovnički način, — kao elita i rezerva; kao »Triarii«, — i na pastoralno polje; i na Božje njive dušâ, koje se bijele za žetvu (Jo 4, 35). I stari redovi. O onima novima, »Svjetovnima«, da i ne govorimo. Njima je aktivni apostolat, suradnja s duhovnom pastvom, u doslovnom smislu, »raison d' être«.

Eto nam, svima, još jedne teme na razmišljanje i upotpunu! Redovnicima i njihovim starješinama prije svega. Otvoren im je, širom: »ostium magnum et evidens« (1 Cor 16, 9)!

NAŠI UZORI

U Montrealu

„Bog je ljubav, - Dom Milosrdne Ljubavi"

S. Kardinalom siromaha

Upravo sam pošao gradskom četvrti, gdje se nalaze montrealske rafinerije. Iz visokih cijevi za odvođenje plina izvijaju se varnice. Blizu ogromnih rezervoara nižu se vagoni-cisterne svih mogućih maraka: Fina, Esso, M. P.

Evo i jedne ploče s natpisom, koji ne govori o petroleju, već o Ljubavi.

Stotinjak metara dalje ugledam dugu zgradu od crvenih opeka, u obliku slova L. »Dom Milosrdne Ljubavi. Na ulazu je kip Presvete Djevice.

To je djelo kardinala Légera, montrealskog nadbiskupa. Godine 1922. kada je bio u Rimu kao sjemeništarac, posjetio je Dom Milosrđa u Turinu. Osnivač je toga Doma sv. Josip Cottolengo. Dom, ustvari grad, ima 8.000 siromaha i bolesnika.

Godine 1950. Msgr Léger je stigao u Montreal i otkrio veliki broj ljudi, koji žive u nevolji. Službena pomoć, privatna djela postoje. Ali još uvijek postoji i neistraženo polje bijede. U nadbiskupovu duhu iskrsava slika Cottolengova grada. I Montreal će imati svoj Dom Siromašnih.

U toku godine zavlada izvanredni zanos, oduševljenje. Čitavo stanovništvo, na poziv svoga pastira, izgrađuje naselje, grad. U novinama se oglašuje: »Dođite u subotu, donesite svoj alat i hranu«. Sutradan stiže 65 ciglara i stotinjak pomoćnika i ugrađuju 50.000 cigala dnevno. Drugoga dana, 500 stolara. Onda opet 1.000 dobrovoljaca rastavlja sanduke, ispravlja čavle, da bi napravili podove.

Ulazim u Dom. Evo me u direktorovu uredu. Svećenik »otac« Oliva Bélanger prima me vedrim licem. To lice obasjava smiješak, koji u sebi ima nešto produhovljeno. On je dijete montrealskih radnika, a školovao se vrlo teško. Potrebni novac za plaćanje školarine u kolegiju zarađivao je sam i to svirajući navečer u jednom orkestru jazza. Iza kako je zaređen za svećenika, vršio je razne službe. Bio je redom profesor grčkoga jezika, duhovnik kažnjenika, veterana, katoličkih sindikata, a na čelu je Doma od njegova osnutka.

U osam godina, kaže mi, primili smo 1.500 nesretnika. Ne pitamo ni za vjeru ni za naciju. Jedini je uvjet, da je čovjek siromašan, bez prihoda, bez ikakve pomoći. Blizu 5.000 molba bilo je odbijeno, jer su kandidati imali rentu ili bilo kakvi dohodak«.

Ovdje se sliježe bijeda, kojoj inače nitko ne pomaže: djeca, koja ne mogu hodati ili ne mogu sama jesti, gluhonijemi i slijepi, uzeti, padavičari.

»Kakav personal imate, dragi oče?«

»Mi nemamo personala. Dom je velika obitelj. Nismo primili siromahe kao osobe, kojima će se priuštiti posluga. Svi poslužuju. Jedni daju svoje trpljenje, a to je mnogo. Drugi daju svoj rad, ali rad, koji je prilagođen njihovu stanju. Jedna šepava djevojka, koja kod kuće nije ništa radila, sada je savršena telefonistkinja. Nitko ne primjećuje, da je bogalj.

Dom još ima dvadesetak laika, muškaraca i žena. Oni su sve ostavili, položaj, udobnost, užitke, da bi živjeli sa siromasima. A to nisu starci: ljudi od dvadesete do četrdesete godine. Ne daruje se čovjek dobrom Bogu tek onda, kada ima još samo jedan zub. Upravitelj Doma imao je u Quebecu francuski restoran. Stažirao je u Francuskoj radi usavršenja. Sve je ostavio.

»A za kakvu plaću?«

»Nema plaće. Sve ide u zajednicu, bilo da je čovjek bolestan ili zdrav: novac, inteligencija, diplome. Čak i moj misni stipendij pada u zajedničku blagajnu. Teško je to. Mi tražimo od postulanata, da rade godinu dana na pokus, prije nego što potpišu obvezu na šest mjeseci. Obveza se ponavlja kroz pet godina. Tada postaje definitivna. Pojedinci polažu zavjete, ali to nije obligatno. Ne

predstavljaju ni sekularni institut ni redovničku zajednicu. To je originalno udruženje laika, koji rade u Crkvi. To je stranica Evanđelja u jednom svijetu, gdje se sve procjenjuje u dolarima«.

Gđica Yvette, koja se brine za gospođe, vodi me u posjet stanovnicima Doma.

»Ušla sam ovamo sa dvadeset godina. Prije toga sam radila u manufakturi. Odlučila sam se na taj korak, iza kako sam čitala jedan članak o Domu«.

»Blagoslovi nas, Gospodine, blagoslovi ovaj obrok«.

To Suzana predmoli »Benedicite« u blagovaonici iz svoje pomične stolice.

»Vidite mnogo pomičnih stolica i kolica oko stola, rekne mi gđica Yvette. U krevetima ostaje što je moguće manje bolesnika. Moramo ih priučiti normalnom životu. Tridesetak njih treba neprestano pomoć drugih: kod jela, kod umivanja, kod svega. Teško je osjećati se uvijek ovisnim. Ona, koja je čas prije počela »Benedicite«, pravi je bogalj. Ima trideset i tri godine, a visoka je samo jedan metar. Ali posve dobro misli i zaključuje: »Ne ću sebi dopustiti, da se umorim trpeći«. To nam puno pomaže u poslu. Svatko doprinosi najbolje, što ima. I patnja je zvanje. Gospodin daje, što treba, da podnesemo.

Pođimo vidjeti Anicu. To je djevojka, koja ima također trideset i tri godine, a umire od skleroze. Nepomična je od svoje trinaeste godine. Zna, da za nju nema nade u ozdravljenje. To je prava žrtva, koja se prikazuje za sv. Crkvu«.

Velike crne oči i blagi smiješak na bijelom jastuku:

»Zadovoljna sam, što mogu i ja služiti, kaže bolesnica. Razumijem riječi sv. Evanđelja: »Niste vi izabrali mene«.

»Treba cvasti tamo, gdje smo posijani, dodaje Yvette. Mi se upotpunjujemo. Zdravi prikazuju svoj rad, bolesni svoju patnju. Glavno je, da u sve to unesemo što više ljubavi«.

Doručkujem s ocem Bélangerom.

»Kako stignete nahraniti sva ta usta?«

»Ne primamo nikakvu pomoć od vlade. Ni jednog novčića od bolesnika. Ni lutrija, ni tombola. Ovisimo jedino o Providnosti. Ispočetka, čovjek mora ići oprezno, kao konj na ledu. On prvo stavi nogu, ispita teren, zatim krene. Za nas vrijedi isto: čovjek pokuša, uspije i odvaži se da vjeruje Evanđelju. S dva dolara u džepu i kipom Presvete Djevice osnovali smo grad. Dosada smo potrošili milijun dolara, a da se nismo zadužili. Providnost je dobra. Mogli bismo napisati stranice i stranice o nježnoj pažnji, kojom nas obasiplje. Ali i z i s k u j e pouzdanje. Ako se mi kolebamo i ona se koleba.

Providnost se obično služi posrednicima. Primamo darove, ali uvijek pod uvjetom, da budu anonimni. Nikada ne uzimamo poklone od ljudi, koji bi htjeli, da im se imena objave u novinama ili uklešu u zid«.

»Primate i darove u naravi?«

»Sav kruh, što ga dnevno trebamo, daje jedan privatnik; sve mlijeko jedno društvo; ribu svaki petak daju dva trgovca — prijatelja. Jedna ekipa gospođa snabdjeva nas maslacem. Jedna skupina poslovnih ljudi šalje nam u jesen pune kamione konserva.

Neka velika poduzeća dosada su običavala radije baciti višak svoje robe, negoli joj sniziti cijenu. Sada je nama daju. Neki dan smo dobili pun kamion dinja. Neka nam je tvornica upravo poslala dvadeset sanduka boca s mlijekom.

Zadržimo, što nam je potrebno za jednu sedmicu, a ostalo dajemo u dječje jaslice, redovničkim zajednicama ili sjemeništima. Potpomažemo tridesetak ustanova. Na Badnjak prošle godine, mogli smo podijeliti 400 sanduka rajčica i 2.000 kruhova od jedne funte. Od 1952. nismo potrošili ni jedne pare za hranu, a nas je 120 osoba. To ne znači, da nam nikada ništa ne fali. Imati dušu siromaha znači pomiriti se s mogućnošću, da nam koji puta manjka i nešto potrebno«.

»A rublje?«

»Trebamo ga mnogo. Imamo teških bolesnika, koji se moraju presvući pet ili šest puta na dan. Ni tu nas Providnost ne zaboravlja. Poklanjamo kamion suvišnog rublja svake godine. Šaljemo također i lijekove u misije. I to u Afriku, u Indiju, na Haite, jer nas njima obasiplju apotekari i liječnici«.

O. Bélanger pokazuje mi i ostali dio Doma. Pojedinačne sobe obojadisane su svijetlo zeleno. Razgledamo spavaonicu u prizemlju. Iznad nje je prostorija, gdje čitava ekipa gospođa glača i šiva. Sve je jednostavno, obilježeno znakom siromaštva, ali jako čisto.

»Izvanjska čistoća potpomaže nutarnju čistoću, primjećuje Otac. Kada siromasi stignu, ošišamo ih i obrijemo. Ako idu u kapelicu, obuku kaput. Da im podignemo moral, moramo najprije pomoći, da opet postanu ljudi«.

Zaustavljamo se nekoliko minuta u kapelici. Oltar je cijelu godinu okićen naravnim cvijećem. Poklanjaju ga prijatelji. U ovo sveto mjesto šalje Otac svoje siromahe, kad im je teško, ili kada među njima nastane kakva prepirka.

Dom Milosrdne Ljubavi očekuje četiri milijuna dolara za svoj budući bolesnički paviljon. Otac mi pokazuje maketu: 4 sprata, 300 kreveta, kapelica, škola.

»A nismo prestali graditi. Odbijamo sedam do osam molba na dan. Naš će grad imati možda, 10 tisuća osoba za dvadeset i pet godina . . .«

Kardinal Léger izjavio je jednoga dana: »Odmorit ću se, kad više ne bude siromaha u Montrealu«.

*

Dok me kola vode u Montreal, gdje će me primiti Kardinal, moje misli lete 27 godina unatrag.

Listopad 1932. Početak školske godine u sjemeništu sv. Sulpicija. Stižem iz provincije. Jedan bogoslov druge godine ljubezno mi pristupa:

»Jeste li izabrali duhovnika?«

»Ja ne poznam nikoga«.

»E, dobro! Savjetujem vam, da pođete k Ocu Légeru, mladom kanadskom sulpicijancu. On vam je »šik«.

G. Paul-Emile Léger došao je u Saint-Sulpice 1929., sretan da korakne na francusko tlo, odakle je otišao 1659. njegov predak Pierre Léger, župljanin crkve Saint-Etienne-du-Mont. Iza novicijata, mladi sulpicijanac sluša predavanje iz Kanonskog prava na Katoličkom Institutu u Parizu, a i sam predaje u sjemeništu.

Bili smo jako žalosni, kada na početku školske godine 1933. nismo više našli Oca Légera. U dvadeset i devetoj godini šalju ga u Fukuoku, u Japan, da osnuje sulpicijansko sjemenište. Tako je brzo naučio japanski, da je mogao za šest mjeseci davati duhovne vježbe na tom jeziku.

Godine 1939. G. Léger pozvan je u Kanadu: imenovan je župnikom katedrale Walleyfielda i generalnim vikarom biskupije.

Ponovo u Evropi 1947.: određen je za poglavara Kanadskog kolegija u Rimu. Odavle organizira u Kanadi velike sabirne akcije: živežne namirnice, odjevni predmeti, lijekovi. Šalje ih na sve strane Evrope. Pio XII. naročito ga je cijenio i volio. »Velika je bol za nas, što vidimo, da odlazi Mgr Léger«, rekao je, iza kako ga je imenovao 1950., u četrdeset i šestoj godini, montrealskim nadbiskupom. Tri godine kasnije podijelio mu je grimiz. Mgr Léger postaje najmlađi kardinal na svijetu, a prvi u Montrealu. U jednoj poruci, upućenoj Kanađanima, izjavljuje: »Maleni, skromni, bit će prvi ogrnuti plaštem slave Svete Crkve«.

»Dom Milosrdne Ljubavi« prvo je Kardinalovo djelo, ali nije jedino. Zabrinjuje ga bijeda mnogobrojnih staraca. Godine 1956. stavljena je na prodaju montrealska bolnica »General Hospital«, koja ima devet spratova, u sredini je zgrada, ali je u ruševnom stanju. Kardinal se javlja kao kupac. Objavljuje subskripciju: u pet mjeseci, 5 milijuna dolara.

Da uredi bolnicu, koja se otada zove »Bolnica sv. Karla Boromejskog«, ponovo poziva pučanstvo i organizira »veliki rad«, t. j. dobrovoljni rad u ekipama. Mjesecima rade električari, soboslikari, dobrovoljci svih zanata, a među njima i nekatolici. Na Veliki Petak 1.200 osoba radi šuteći cijeli dan. Kada su prvi bolesnici dovedeni, Kardinal je s njima u ambulanti.

Iste su godine osnovani: patronaž Dominika Savia; djelo Naše Gospe od Zaštite, gdje je primljeno 120 djevojčica; dom Dobrog Savjeta za djevojke; institut Jeanne Prévost, odmaralište za mlade radnice; bolnica za stare žene: »La porte du Ciel«.

U toku zime 1958-59. broj nezaposlenih u Kanadi penje se do 500.000, od čega otpada na Montreal 80.000. Kardinal moli vladu, da im dade posla. Sam daje primjer i otvara na svoj trošak »Kardinalovo gradilište«. To je veliko poduzeće za izgradnju crkava.

U sjeni, međutim, porok čini svoje. Dok jedni gladuju, drugi noću u barovima i klubovima prosiplju silni novac. Kardinal Léger, potpomognut ljudima iz Lige Srca Isusova, vodi čitavu križarsku vojsku protiv te mane.

Kada ga je klub Richelieu pozvao, da svečano otvori ručkove, izjavio je: »Narod, koji godišnje troši skoro milijardu dolara na alkoholno piće, a koji nije u stanju da riješi pitanje loših stanova, da usavrši svoj školski sistem, da poboljša životne uvjete stanovitih društvenih klasa, jest narod, koji je sam sebi potpisao smrtnu osudu«.

Mnogostruka aktivnost Kardinalova izaziva kod Montrealaca pitanje, kako stigne na sve to?

On odgovara lozinkom sv. Bernarda: »Ako te Marija vodi, ne ćeš osjećati umora«.

Ustaje u 5 sati. Zaitm u kapelici moli jedan sat. Kod svete Mise poslužuje mu jedan od tajnika. Ostaje u kapelici, dok tajnik misi. U 7,15 sati je u uredu. To je jedino vrijeme, kojim raspolaže za sebe. Ispunja ga dopisivanjem, sastavljenjem govora i pastoralnih pisama. Njegovi tajnici stižu u 8,30 sati i provode s njim pola sata u otvaranju pošte. Zatim se ređaju primanja, posjeti po gradu, službeni sastanci. Događa se, da po osam puta na dan javno govori... Jedne subote navečer, za vrijeme utakmice hockeya na ledu, pojavi se na pisti. Zahvali ekipi iz Montreala na pomoći kod karitativnih djela i pozove ostale gledaoce.

U 17 sati, s točnošću jednog sulpicijanca, obavlja pohod Presv. Oltarskom Sakramentu. Zatim sprema, pismeno, komentar krunice za radio.

Krunica na radiu? I to je jedna od njegovih inicijativa. Kad je počeo 1950., mislilo se, da će emisije trajati nekoliko sedmica, a najviše nekoliko mjeseci. Već deset godina nije bilo ni najmanjeg prekida. Svaku veče, u sedam sati, Kardinal — ili, za njegove otsutnosti, a to je rijetko, njegov pomoćnik — niže krunicu. To sada obavlja u svojoj katedrali. Uvijek ga okružuje jedna od župa njegove biskupije, koje redom dolaze moliti sa svojim crkvenim poglavarom. Njima se pridružuju tisuće obitelji slušajući prenos: prema statistici Radia milijun slušatelja.

»Progres mora služiti slavi Božjoj!« kaže Kardinal.

*

Iza katedrale ulazi se u nadbiskupski dvor. Pred njim je kip Marije Kraljice Svijeta. Jedan od tajnika me uvodi u ured Njegove Uzoritosti.

Kosa je protkana srebnom. Lice se navoralo. U smiješku je sjena zabrinutosti. U pogledu još uvijek blista ista apostolska vatra.

»Uzoritosti, sigurno je teško nositi teret biskupije kao što je vaša?

»Moja biskupija je jedna od najsloženijih, što postoje. Ovdje sam već deset godina, a još ne mogu uhvatiti sve njezine nijanse. Problema je vrlo mnogo. Tu su narodne većine i narodne manjine. Montreal broji dvadesetak župa raznih naroda. Grad se neprestano širi i postaje sve više i više kozmopolitski. Za deset godina imat će više od 2 milijuna stanovnika. Župe iz centra moramo preinačiti, a nove osnovati na periferiji«.

Kako bi to bilo lijepo

Našao sam se slučajno, ovoga ljeta u jednoj, polu gradskoj, polu seoskoj, — više seoskoj nego gradskoj, — župi jedne naše biskupije. Svijet je još u vjerskom pogledu tradicionalno dobar. Djece je puna ulica. Svi nazivaju Boga. I imaju tri filijalne crkve, u tri glavna sela. Sestre su im u župi. Imaju i svoju »Kalvariju«. Prilično dolaze i u crkvu. Tri su u župskoj crkvi mise nedjeljom: dvije prije podne, jedna navečer. Šalju, dosta, djecu i na vjeronauk. Svi se skoro u crkvi navješćuju i vjenčavaju. Žene se, od reda, uvode poslije poroda. Svi znadu molitve za ispovijed. I svi ih kažu jednako. I svi iza Pričesti zajednički mole »Dušo Kristova« i oprosnu molitvu. A kod Popudbine sve je, u svakoj kući, kao na pontifikalnom oltaru: i grumeni pamuka, i kruh i so. Svatko ide s molitvenikom ili s krunicom u crkvu. Dosta bude i mladeži i djece. I ispovijedaju se i pričešćuju se više nego drugdje. Ali, dakako, već se kao svagdje, osobito na mladoj generaciji, opažaju i negativni utjecaji, i prodiranje modnih i modernih ideja i običaja. Iz grada na selo. U vjerskom, a još više u moralnom pogledu.

Nego, nije ta župa jedina kod nas sa ovakvim karakeristikama. Drugo je nešto meni, više, udarilo u oči. Razne »male« pastoralne novosti. Neke dijecezanske, neke lokalne.

Ministranata je već na prvoj, glavnoj Misi u nedjelju bilo barem dvadesetak. I svi su bili gospodski odjeveni: oni veći u crne talare s kotama, drugi u obična, crvena, ministrantska odijela. Glavna garnitura odgovara i poslužuje kod oltara; drugi, manji, samo stoje ili kleče, a od Sanctus-a do Pater noster drže u ruci baklje, kao ceroferari. Na velike svetkovine istupa i treća garnitura; ti samo asistiraju, kao honorarci, a imaju na sebi prave starokršćanske đakonske tunike, sa beuronskih slika: široka bijela haljina do tala, sa crvenom trakom s obje strane, s lijeva i s desna, sprijeda i straga, od vrha do dna. I svi se ministranti, — osim onih najmanjih, koji još nisu bili na prvoj sv. Pričesti, — pričeste: pod Misom, pred oltarom, na svojim mjestima, prije svih drugih vjernika. A imaju i svoj pravilnik, redoslijed dužnosti. Posebno je klecalo za njih u sakristiji, a nad njim slika njihova sv. zaštitnika i ministranta Dominika Savija. I otiskane molitve, koje moraju, klečeći, izmoliti, prije i poslije ministriranja.

A čitava je vjernička općina liturgizirana. Kod tihe Mise svi odgovaraju na pristupne molitve, i na svećeničke pozdrave i antifone, svi, kao u koru, ustaju, i kleče, i sjede, kad treba, svi glasno recitiraju »Kyrie« i »Gloria«, i »Credo«, i »Sanctus«, i »Pater noster«, i »Agnus Dei«: sve staroslavenski i hrvatski. A na »offertorium« mole najprije liturgijsku prikaznu molitvu, prema »Orate fratres«, a onda se obraćaju k Bogu raznim prošnjama za duhovne i tjelesne milosti i za potrebe sv. Crkve. Predmolitelj antifonira, zajednica odgovara, već kako donosi zaziv: »Gospodine, pomiluj nas!« Gospodine, smiluj se!«, Spasitelju svijeta ti je (ga) pomozi!« I svi kod podizanja pozdrave Isusa dizanjem ruku iznad čela. A na koncu se svake liturgijske funkcije, barem, one veće, svi opraštaju od Euharistijskog Isusa: »Budi svaki čas hvaljen i slavljen...« I svi zajednički recitiraju zaziv: »Gospodine, pošalji svojoj Crkvi svetih svećenika i revnih redovnika!« Svake subote moli se, iza blagoslova, Očenaš za mladež, svake prve nedjelje, po biskupovoj naredbi i formulaciji, molitva za svećenički podmladak. A kad se u crkvi pjevaju popularne crkvene pjesme, adventske, božićne,uskrsne, Marijine, u svetištu stoji, kao kantual u kakvu starom katedralnom koru, velika mapa na stalku, a na njoj, krupnim, kružnim, kardinalnim pismom tekst pjesama: da sav puk može sudjelovati u pjevanju. Jedna djevojčica prevrće listove prema programu i prema tekstu.

Ima i inače u crkvi pokoja originalna stvar. Ima misijski križ, jednostavan, pločast, bez korpusa, uokviren uskom zlatnom bordurom, a na njemu su samo dva kratka natpisa: »Sv. misije« i »Spasi dušu svoju«, a onda, po redu, od vrha prema dnu, godine, kad su se u župi držale misije. Pobožne se duše pred njim pomole i dobiju oprost. Imaju i ispovjedaonice moderne, sa zatvorenim klecalima za penitente. A na stupu kraj svake ispovjedaonice stoji fino ispisan »Ispit savjesti«. Ima i crkveni atrij: očito ga u crkvi prvotno nije bilo; uklopili su ga kasnije, ukusno, u njezinu arhitekturu. Na sve su strane krilna vrata u staklu, koja se sva mogu zatvoriti, pa se iz međuprostora vidi i oltar i sva crkva. Tko hoće može i kleknuti i pomoliti se; stalno tu stoji klupa — klecalo. A i ne puše zimi u crkvu. Sve je to izrađeno otmjeno i stilski, u tvrdom, brestovu drvetu, s umecima od trešnjevine; jednako kao i klupe u crkvi, u dva reda, od vrata do prezbiterija: elegantne i praktične. Vidi se, da se je radilo po stručnom nacrtu arhitekta i pod nadzorom i rukom stručnjaka. Ali, nije izostala ni opomena protiv nećedne nošnje: nitko u crkvu ne ulazi u haljini bez rukava, ni u raznim »gaćama« i »gaćicama«.

»Koliko ste župa osnovali od svoga dolaska?«

»Sada sam kod 58. Pred četiri sam mjeseca otvorio jednu u gradskoj četvrti, u kojoj, zapravo, još nije ni bilo stanovnika. Jučer sam susreo župnika, i on mi kaže: U ova četiri mjeseca već sam primio tisuću obitelji i obavio sto krštenja. — Neprestano pomicanje stanovništva u gradu kakav je naš, nameće posebne zadatke. Ako me Bog poživi još pet godina, moram osnovati 80 župa i mnogo učiniti za svećenička zvanja. Imam 800 dijecezanskih svećenika i 1.200 redovnika. Htio bih imati 1.000 dijecezanskih svećenika«.

Ima i lijepih, mjesnih, pastoralnih specijaliteta. Zaručnici se redovito vjenčavaju prije večernje Mise i onda joj prisustvuju, za počasnom, zastrtom, klupom u svetištu, i prime pod njom liturgijski zaručnički blagoslov. I čita im se lijep, nagovor, po zagrebačkom dijecezanskom obredniku. I vjenčanu, štampanu diplomu dobiju, kasnije u sakristiji. Sa obiteljskim »blagoslovima«, sa posvetnom bračnom i obiteljskom molitvom, sa potpisom župnika. Baš kao i prvopričesnici. I drži se to u kući, na zidu. I opomena im se pročita, u ime biskupa, po stalnom formularu.

I kod krštenja dobiju, i roditelji i kumovi, pismene ciklostilske, upute i savjete o svojim dužnostima.

A svi se putnici i »Amerikanci« nađu, pred polazak, u crkvi, da im župnik, »pred Gospom« očita liturgijski Itinerarij i dade blagoslov.

I procesiju sam oko crkve vidio. Sve »staleže i redove«. I djecu, i djevojke i djevojčice u bjelini, i ministrante. Ograđeno crkveno dvorište sve je u novim nasadima i cvijetnjacima: stručnim, vrtlarskim.

A sredstva? Bude i koji dar sa strane, od mještana u Americi. Ali, — najviše daju sami vjernici. Svijeće se ne kupuju, nego donose. Propisane, tipizirane, dakako. Ulje isto tako. Vaze isto tako. Oltarnici isto tako. Ima ih, veli župnik, da bi se pola dijeceze moglo s njima podmiriti. I antipendije na velikom oltaru sestra sakristanka marljivo mijenja svake nedjelje i blagdana. A ministrantske su se odore sašile od crvenih, zelenih i plavih haljina iz Amerike, što su ih mještani dobivali od svojih rođaka, a nijesu ih htjeli nositi: previše su bile kričave za naš domaći ukus. A roketice opet od suvišnih oltarnika.

Ima u svemu tome raznih inicijativa. Nešto je naredio Ordinarijat; nešto su predložili iz liturgijskog odbora; nešto je župnik sam uveo, sa znanjem biskupa: našao kod drugih, vidio u inozemstvu, pročitao u njemačkoj pastoralnoj literaturi.

Međutim, za mene to nije bilo glavno. Nije napokon ova gorska župa jedini pastoralni aktivni kutak u našoj domovini. Vidio sam ja i drugdje puno lijepih invencija: i za tijelovsku procesiju, u crkvi i oko crkve, i za mladu Misu, u crkvi, i za izložbu, na oltaru, svega, što je u crkvu bilo nabavljeno kroz godinu dana; vjernici ne mogu reći, kud su se djenule njihove pare; na svakom je komadu karton sa cijenom. Za mene je bilo glavno, da se je sve to već godinama, radilo u jednom našem kraju, a da mi drugi za koješta od toga nijesmo uopće nikada ništa ni čuli. A ja, ipak redovito čitam đakovački »Vjesnik«, a dobijem počesto u ruke i šapirografske organe drugih dijeceza.

Kako bi to bilo lijepo, pomislio sam ja, kad bismo imali neki svoj, zajednički, pastoralni odbor, pa da mu sve svi javljamo svojim idejama i prijedlozima, pa da nas o svemu tomu, — sve, — izvješćuje, da sve to evidentira i sistematizira, da nam štampa formulare, da nam iznosi, gotove nacrte i sheme!

Lijepo bi to bilo. I — moguće bi bilo!

MORALNI PROBLEMI

Planiranje porođaja

UVOD

»Čini mi se da u naše doba nastaje novo »Pravo čovjeka i građanina«, i da se izrazuje u ljudskoj savjesti kao — pravo na ograničavanje porođaja, tj. pravo pojedinca da se služi — kako bi ograničio svoje potomstvo — svim sredstvima, što mu ih moderna znanost stavlja na raspolaganje.

Četiri petine čovječanstva, pripovijeda se, ratificiraju oduševljeno ovo novo pravo. Samo Katolička frakcija ostaje pred ovom perspektivom kao zbunjena i perpleksna, oklijevajući između želje, da se čini kao i drugi ljudi, i straha, da se stavi tako u očitu kontradikciju sa tvrdnjama svoga Učiteljstva«.

Tim riječima započeo je svoju knjigu, koja je nedavno izašla u Francuskoj pod naslovom »La limitation des naissances — Ograničavanje porođaja«, francuski Isusovac o. Léstapis. Pisac je uspio na preko 300 stranica obraditi čitav taj problem želeći da bude jasan, suvremen, ozbiljan. U tom je i uspio, tako da katolički »Digest« veli o toj knjizi, da će proći sigurno 50 godina, a da se nešto slično ne napiše o tom problemu.

Pokušat ćemo slijediti njegove glavne misli, koje su i za nas više nego aktuelne i zanimljive, i u kraćim ili duljim člancima pogledati, skupa s njime, rezultate pozicija i argumenata, koji se iznose u prilog planiranja porođaja u svijetu, kao i kritiku rezultata u svijetlu činjenica, a možda ćemo se dotaći značenja katoličkog shvaćanja istoga problema.

MALTHUSOVA VIZIJA

Nikada se ne će dosta moći naglasiti, da je malthuzijanska vizija ljudskog porekla prije svega — ekonomska. Prva briga toga anglikanskoga pastora, koji se rodio 1766. a umro 1834. jest, da poboljša ekonomsko stanje čovječanstva. Otac mu je bio osobni prijatelj Humea i Rousseua, a sam je proputovao skoro cijeli svijet svugdje proučavajući ekonomsko stanje.

Teorija mu se može razdijeliti na tri osnovna načela:

a. Ako nema nikakve zapreka, broj se ljudi podvostručuje u razmaku od 25 godina, te raste iz periode u periodu po geometrijskoj progresiji.

b. Sredstva za život ljudi, predpostavivši najbolje prilike za agrikulturu i industriju, ne mogu se uvećati brže nego li po aritmetičkoj progresiji.

c. Dakle postoji tendencija, da se broj ljudi

podvostručuje bržim tempom nego li sredstva potrebna za izdržavanje odnosnoga broja pučanstva.

Malthus nije ostao samo na konstataciji tih činjenica, nego je iz njih izvukao praktične konsekvence. On je kao pastor ekonomista i filozof nad tim činjenicama izradio pozitivnu religiju »kontrole«, nacionalnu filozofiju onoga što je prozvao »planing«, ili »moral restraint«. Ne bismo htjeli ovdje ulaziti u njegova rješenja tih problema, koja ni izdaleka nisu tako radikalno poganska i dosljedna kao njegovih kasnijih pristaša, ali nisu tako ni nevina. Za lakše razumijevanje iznijet ćemo samo nekoliko rečenica za njega značajnih:

»Treba opovrći, tako piše Malthus, zamišljeno pravo siromaha, da ih društvo mora svojim troškom izdržavati... Jer, ako ovo pravo bude tačno izvršivano, jedan radnik, pa bio on siromašan makar koliko, moći će se ženiti u punoj sigurnosti, kada mu padne na pamet, jer će njegova siromašna djeca u svakom slučaju imati od čega živjeti...«

Drugim riječima — neka se **b o g a t a š i s l o b o d n o ž e n e** kad hoće, neka imaju djece koliko hoće. Sirotinja to ne smije. Pače joj ne smije ni zajednica pomagati, jer opći interes prirode zahtijeva, da ih njihova bijeda natjera na to da ne povećavaju broja ljudskog roda bez obzira na vlastita sredstva za uzdržavanje svoje porodice.

MALTHUZIJANIZAM DANAS

Iza Malthusove knjige prošlo je sto pedeset godina. Učenici, kao Sismondi, ublažili su oštrice i izravnali neke grubosti. Danas se više ne niječe radnicima pravo na banket ženidbeni, niti pravo na potporu odozgora. Ali je kod malthuzijanaca danas osnovno načelo isto — čuvati se, čuvati se od potomstva, barem na početku, da se čovjek može obogatiti. Jer tek onda, kad se čovjek obogati i donekle socijalno osigura, može si dozvoliti taj luksuz da ima veći broj djece.

Danas se Malthusova teorija inkarnirala u širokoj i svestranoj kampanji i propagandi za strogo planiranje porođaja kod nerazvijenih naroda i za općenito usporavanje plodnosti po čitavom svijetu. Dva velika anglosaksonska naroda su prvoborci ove kampanje.

U USA »Planned Parenthood Federation of America«, a u Engleskoj »Family Planning Association«. Jedna međunarodna federacija za planiranje porođaja osigurava danas na internacionalnom planu koordinaciju čitave ove akcije po cijelom svijetu.

NOVO EVANĐELJE

Kod protagonista, jučer Birht controla, danas planiranih porođaja, radi se kao o novom evanđelju. Nekoliko rečenica će dostajati da to potvrde:

»Čini mi se, izjavljuje na primjer Sir Russel Brain, predsjednik F.P.A., da na svijetu ima malo društava, koja bi imala mogućnosti toliko doprinijeti sreći čovječanstva«.

»Ništa uistinu, tumači Bertrand Russel, nije sposobno dovesti do rata i do bombe H, nego li općenita prijetnja da osiromašimo zbog prenapučenosti. Vlade na svijetu troše ogromne svote i posvećuju najbolje svoje ljude, da pronađu metode međusobnog ubijanja. Visoki moralni auktoriteti daju svoj blagoslov tim nastojanjima, a u isto vrijeme nas obavješćuju, da je to zlo zapriječiti porođaje — koji ipak zbog pretjeranoga broja povlače narode da pronalaze bombu H. Ja bih uistinu htio, da Zapad konačno shvati ono, što Istok već počinje činiti, da bi problem prenapučenosti mogao biti riješen troškom danom Birth Controlu 1% ili 1‰ od onoga broja, koji se daje za naoružanje. Najpotrebniji je pronalazak jedne metode Birth Controlora, koja bi malo stajala, ali bi je lako mogli prihvatiti i narodi veoma siromašni«.

DVA VIDIKA

Dva se vidika ispoljuju u ovoj novoj socijalnoj etici, koja se danas propovijeda žarom neofita po čitavom svijetu.

A l t r u i s t i č k i. Siromašni narodi ne će nikada moći izići iz svoje bijede, dok oni budu rađali sa tolikom nebrigom. Kad bismo mi radili kao oni, mi bismo fatalno pali, usprkos našega bogatstva, do najniže ekonomske ljestvice. Naša je dužnost, da ih podučimo u sredstvima, koja umanjuju njihovu plodnost životinjskoga značaja. To je najbolji način, da ih podignemo do nas. To je u n j i h o v u interesu, da im dajemo ove savjete.

S e b i č n i. Mi bismo mogli uistinu pustiti ovu sirotinju njihovoj bijedi i njihovom bezbrižnom umnožavanju, ali će oni prije ili kasnije pasti na naš teret. Malo po malo se stvara neka svjetska solidarnost, bilo po pravoj moralnoj evoluciji, bilo samo zbog toga što se daljine zbližuju. Mi ćemo dakle biti obvezani da nešto učinimo za njih, jer se mogu pustiti umrijeti kud i kamo lakšę narodi veoma udaljeni i slabo upoznati, nego narodi, koji su nam bliski, ili koje čujemo svaki dan govoriti. T o j e u n a š e m interesu, da potaknemo ove narode da smanje svoje potomstvo.

OSLOBOĐENJE ŽENE

Ovim filantropskim vidicima dodaju se i drugi argumenti: sredstva za planiranje porođaja su za žene pravo fizičko i psihološko oslobođenje od neželjenih začeća. I tako, pod tim vidikom, kampanja Birth Controla se pokazuje kao kampanja za »dobrovoljno materinstvo«, gdje više ne će biti jakoga ni slaboga spola, niti gospodstva jednoga nad drugim, niti majki skršenih zbog neželjenog materinstva.

Zato je Birth control, po riječima jedne propagandne brošure, »jedan od najvećih progresa modernoga svijeta«.

Uostalom na taj način će se osigurati djeci mogućnost sretnijega, zdravijega i ljepšega djetinjstva. »Planirani porođaj će omogućiti svakom djetetu njegovo pravo na zdravlje, na brigu i na toplu ljubav, kako veli Harry Emerson Fosdick 1953. godine, jer će ova djeca biti njegovana, odgojena toliko više i bolje što ih bude manje. I zbog toga Birth control, tako nam govore, jest u istinu pravi »dar Božji«. (Dodsend).

NEKOLIKO PODATAKA

Današnji pokret Birth controla, koji se širi po čitavom svijetu, nema oznaku »generationis spontaneae«. On se rodio na Zapadu pred stoljeće i po. On je sistematski usađivan najprije u anglosaksonske i skandinavske zemlje, gdje je uspio predobiti potvrdu reformiranih vjeroispovijesti, a zbog toga i građansko pravo pred javnim vlastima.

U Americi prakticiraju kontracepciju u nekim državama, osobito gradskim, do 90% brakova. U Švedskoj Liga za seksualni odgoj i Birth control obuhvaća više od 100.000 članova. U Velikoj Britaniji FPA nakon 25 godina intenzivne propagande, nabrojila je 1957. godine 200 klinika, gdje se poučava u praksi planiranja porođaja. Svake godine 50.000 novih klijenata se primaju, koji traže pomoć.

Ali ovaj pokret za planifikaciju porođaja danas prelazi granice evropskih zemalja, i pod snažnim utjecajem prave anglosaksonske križarske vojne, preplavljuje narode, koji su tradicionalno ispunjeni najvećim poštivanjem prema plodnom majčinstvu.

Stvoren je jedan internacionalni organizam »International Planned Parenthood Federation«, i on pokušava koordinirati sve napore ovoga širokoga gibanja. Godine 1957. brojio je 14 nacionalnih udruženja. Njegovo je socijalno sjedište u Londonu sa tri regionalna biroa: u New Yorku za zapadnu hemisferu, u Londonu za Evropu, a u Bombayu za krajeve oko Indijskog oceana. Četvrti biro, određen za skrajnji Istok i Australiju, provizorno je instaliran u Singapuru.

Plodovi se zapažaju. Samo da spomenemo Japan, o kome će biti posebno govora. Godine 1949., kada je bio proglašen, pod utjecajem te propagande, »eugenički zakon«, broj porođaja na hiljadu iznosio je 32,8 a 1955. on je pao na 20,3. Plan je da padne na 13,00.

ZANIMLJIVO . . .

Jedini su katolički narodi oni, koji se, barem djelomično, odupiru i idejno i praktično, ovom valu planifikacije porođaja. Pa i u onim dijelovima tih naroda, koji sigurno svoju vjeru ne prakticiraju, opaža se jaki utjecaj katoličkog shvaćanja u toj stvari.

Zanimljiv je slučaj Francuske. Prema jednoj anketi Nacionalnoga Instituta za Demograska ispitivanja u 1956. godini, Francuzi su ostali duboko podijeljeni s obzirom na politiku planifikacije porođaja. Dok je 43% stanovništva bilo sklono njemu, drugih 43% su bili skroz drugačiji stav zauzeli; 14% se nije izjasnilo . . .

Ali čovjeku se nameće pitanje — da li su i svi katolici sigurni u svom stavu? Da li su sposobni pogledati otvoreno u oči dilemama, koje objavljuje propaganda planifikacije porođaja:

— Zar je bolje dopustiti 600.000 pobačaja, nego ograničenje porođaja?

— Vrijedi li više ogladnjelo čovječanstvo negoli planifikacija?

— Vrijedi li više neželjeno materinstvo negoli kontrola porođaja?

Na ove probleme, veoma zamršene i kompleksne, pokušat ćemo odgovoriti sa odličnim piscem o. Léstapisom, u nekoliko slijedećih brojeva našega lista.

Bl. Augustin Kažotić

Dominikanska crkva i samostan u Trogiru

Grad Trogir je poznat kao starodrevni grad na našoj dalmatinskoj rivijeri. Utemeljen jo od Grka dorskog plemena iz Sirakuze u III. stoljeću prije Krista. Njegovo izvorno grčko ime Tragurium potječe od obližnjeg brda Kozjak. Dočim Strabon i Ptolomej označuju Tragurium kao otok, a kao takav je i na Ptolomejevoj geografskoj karti nacrtan. Kao grčka kolonija imao je magazine i administraciju ondašnjih grčkih kolonista i trgovaca na Jadranskom moru. Trogir je bio isejska faktorija pod upravom svoje matice Isse (Vis). Kasnije je dobio rimsko građansko pravo i uživao sva privilegija slobodnih rimskih gradova. U sudbonosnoj historijskoj borbi između Cezara i Pompeja, Vis, jer je bio uz Pompeja, izgubio vlast nad Trogirom, koji tada dolazi u sklop sa Solinom (Salona), metropolom rimske Dalmacije. Kad je ipak Solin g. 614 pao žrtvom barbara, Trogir je ostao pošteđen i pomalo se razvijao.

Kršćanstvo je došlo u Trogir već ranije iz Solina i uhvatilo temelja, te već g. 1000 ima uređenu crkvenu hierarhiju i prvog biskupa sve do god. 1828., kad je trogirska biskupija bulom Leona XII. »locum b. Petri« bila ukinuta i pripojena splitskoj. Kad su u VIII. stoljeću došli Hrvati na more, povijest se Trogira mijenja. Kasnije je došao pod vlast ugarsko-hrvatskih kraljeva, ali je ipak bio slobodni grad na osnovi povlastice iz g. 1107. Njegovi knezovi bili su domaći ljudi. U to doba cvala je trgovina i obrt, a ekonomski napredak pospješio je aktivnost u građana, tako da je od XIII. stoljeća dalje bujno cvala umjetnost. Od g. 1206. — 1253. sjedio je na biskupskoj stolici veliki biskup Treguan, Fiorentinac, koji je zamislio i proveo: gradnju nove trogirske katedrale (staru su godine 1123. razorili Saraceni) sa domaćim umjetnicima. U XV. i XVI. stoljeću Trogir je bio uljepšan raznim zgradama, kulama, kapelama, portalima, zvonicima, dvorištima i palačama, tako da je od tog doba i danas zadržao umjetničko obličje.

Trogir je dao i velikih ljudi kao Petra Berislavić, koji je uz Nikolu Zrinjskog Sigetskog, Krsta Frankopana, Tome Bakača Erdedija glavni predstavnik junaštva. Njegova je zasluga, da je Hrvatska dobila od pape Leona X. naziv »fortissima propugnacula fidei« i » antemurale christia-

nitatis«. Trogir je dao i bl. Augustina (1260 — 1323), na čijoj se kanonizaciji ozbiljno radi. Trogir pak svojim odborom daje uvijek inicijativu širenju pobožnosti prema blaženiku. Prošle godine je proveo duhovna hodočašća svih biskupija u našoj domovini. Ta hodočaća je otvorila splitsko-makarska biskupija I. nedj. korizme, a zagrebačka nadbiskupija zaključila u mjesecu srpnju pred blagdan bl. Augustina (3. VIII.). Dr. Franjo Šeper, nadbiskup Zagreba osobno je obavio to hodočašće u pratnji križevačkog vladike Dr. Bukatko. Pobožnost je obavljena u dominikanskoj crkvi. Preuzvišeni je nadbiskup pontificirao uz asistenciju svećenika i bogoslova iz Zagreba, koji su se tada nalazili na odmoru u sv. Križu na otoku Čiovu. Preuzvišeni je održao propovijed i prikazao duhovnu i povjesnu vezu između Trogira, rodnog grada blaženika i Zagreba, gdje je bio 20 godina biskupom. Tog istog dana na večer preuz. Dr. Bukatko držao je svoju liturgiju sv. Bazilija i propovijed. Također je osobno došao obaviti duh. hodočašće svoje dioceze i skopljanski biskup preuzv. Dr. Smiljan Čekada i održao propovijed. I druge su biskupije izvršile svoja duhovna hodočašća po zastupnicima. Pobožnost se širi i mnogi naručuju životopis bl. Augustina.

Kako je središte i žarište kulta prema bl. Augustinu, crkva sv. Dominika, zato evo jedan mali prikaz o postanku samostana, crkve i umjetnina u njoj.

Kako je nastao samostan i crkva? Nikola Albertini, građanin Trogira, poklonio je prioru splitskog samostana svoju crkvicu na obali, koju je baštinio sa zemljištem, da Dominikanci sagrade svoj stan. Tomu se suprotivio trog. biskup Kolomban franjevac. Dominikanci su se tada obratili na papu Klementa IV. koji opominje biskupa sa pismom od 5. srpnja godine 1265. da odustane od zabrane. Stvar je bila izglađena i Dominikanci slobodno dođu u posjed poklonjene crkve i zemljišta, te sagrade samostan. U ovome je samostanu proveo svoje prvo školovanje bl. Augustin, a iz njega je kasnije otputovao kao mladi, talentirani redovnik u Pariz na više nauke. Prema tome je ovaj samostan jedan od najstarijih dominikanskih samostana u hrvatskim krajevima i njegov se postanak povezuje uz ime najvećeg sina ovog grada bl. Augustina. Samostan je sagrađen u XIII. stoljeću. U njemu su Dominikanci vjerni pravilu svoga utemeljitelja stoljećima propovijedali istinu. Povijest i život Trogira ne može se zamisliti bez crkve i samostana. Dominikanci su uvijek dijelili dobro i zlo s ovim gradom. Dne 23. veljače g. 1944. porušen je samostan od aviona anglo-amerikanskih. Tom prilikom porušeno je cijelo sjeverno krilo i klaustar, a crkva je pošteđena. Tada je uništena samostanska biblioteka sa svim knjigama, rukopisima i inkunabulama. Ono, što se spasilo, sada se nalazi u Dubrovniku da se sačuva.

God. 1304. otac Mihovil iz Drača, prior samostana kupi još zemljište od baštinika D. Luciji, trog. građanina, koje je bilo do bivše crkvice, te započne i gradnjom današnje crkve. Bitkula, sestra bl. Augustina svojim pak troškom i nastojanjem najviše se brinula, da se podigne crkva. Tako je ona, koja je bila bratu Augustinu od rane mladosti vjeran čuvar i pratilac i svojim molitvama i žrtvama vodila putem svetosti, bila najveći donator crkve. Njihov sinovac trog. biskup Nikola Kažotić (1365 — 1373.) uklesao je u glavnom portalu crkve ove riječi: Augustinova sestra Bitkula (†) bila je donatorka ovog hrama. Taj je portal napravio, kako stoji u kamenom natpisu: Meštar Nikola Cerva iz Mletaka (između g. 1360 — 1370.). U timpanu crkve se nalazi izvana relijef. U sredini je Majka Božja s Djetetom Isusom. Njoj s desne stoji u biskupskom ornatu bl. Augustin, a pred njim kleči gospođa u trogirskom odijelu 14. stoljeća. S lijeve strane Majke Božje stoji sv. Magdalena. Iznad gospođe, koja kleči stoji ime: Bitkula, sestra bl. Augustina. Po tome je crkva u vezi sa obitelji Kažotić, i pravo je da ta crkva stoji i danas kao vječni spomenik Trogiru i dominikanskom redu, a u slavu svetog našeg Augustina i da se tu podržava kult prema ovom velikom našem narodnom svecu.

Dominikanska crkva puna je i umjetnina. Sagrađena je u XIV. stoljeću sa karakterističnim drvenim stropom s gredama u obliku lađe. Veliki je oltar posvećen sv. Dominiku, čija se slika nalazi na zidu iza oltara. Kasnije su na oltar postavljena dva kipa drvena sv. Dominika i sv. Tome Akvinskog. S desne strane crkve nalazi se lijepi drveni, kasno renesansni oltar, na kome je slika »Obrezovanje« od Palme Mlađeg g. 1607., koja je g. 1873. bila popravljena od Gerischa u Beču. Nasuprot tome oltaru stoji oltar bl. Augustina i bl. Rajmonda, od Jakova Constantinija. Na slici u pozadini vidi se stari grad Lucera Saracenorum (Nocera), o kojem su stari životopisci bl. Augustina krivo predpostavljali, da mu je Augustin dao naziv grad sv. Marije (città di S. Maria). Međutim je to ime dobila Lucera naredbom napuljskog kralja Karla II. Anžuvinca 24. VIII. 1300., dvadeset i dvije godine prije dolaska bl. Augustina u taj grad za biskupa. Slikar Constantini prikazao je grad s mnogim munarama. Iznad grada na slici izdiže se slika Majke Božje, kojoj se klanjaju sv. Rajmond od Penaforte i bl. Augustin. Na ovom su se oltaru obavljala duh. hodočašća i svaki se četvrtak u sedmici čita sv. misa pred relikvijarijem blaženika i izmole molitve za kanonizaciju. U niši blizu oltara nalazi se u naravnoj veličini drveni kip bl. Augustina od splićanina Simeone Carrara. Kip nema posebne umjetničke vrijednosti, ali sugestivno djeluje na pobožne vjernike svojim dostojanstvom. Još se u crkvi nalazi oltar Gospe od Ružarija sa prizorima od 15 otajstava. Djelo je učenika Bassanove škole iz sjeverne Italije. Popravljena je u Beču g. 1912. Na toj slici vide se likovi: pape, kraljeva i admirala, koji potsjećaju na g. 1571., kada su i Trogirani sudjelovali u znamenitoj bitci kod Lepanta.

Osobitu pažnju svraća na se u crkvi grobnica obitelji Sobota, koja je porijeklom iz mjesta Orsova u Istri, i u svom grbu imadu medvjeda uokvirena zlatnom zvijezdom sa osam krakova. Ta obitelj imala je svoju veliku palaču u Trogiru bli-

zu crkve sv. Dominika. Jedan član te obitelji, Ivan Sobota, pravnik, bio je jedan od hrvatskih humanista XV. stoljeća. Poginuo je silovitom smrću. I njegov sin Šimun, poginuo je isto tako tragično. Povjesničar Pavao Andreis pripovjeda, da ga je ubio nožem kapetan Marin Andreis iz zasjede u Veneciji g. 1467. Epitafij sastavljen u klasičnoj latinštini govori o tragičnoj smrti oca i sina: Ivaňu Sobota Juris can. slavnom govorniku i vrijednom, te Šimunu Sobota, mladiću svim krepostima urešenom, od kojih jednoga okrutna smrt ugrabi, drugi okrutno od mača pogine, Ratislava Sobota, veoma rastužena između žena, suprugu i sinu ovaj spomenik podigne g. 1469. Tu su oni obojica zakopani. Ovaj je spomenik djelo najvećeg umjetnika dalmatinske renesanse Nikole Fiorentinca. Grobnica je lijepi, tipični primjerak renesansnih grobnica onoga doba. Na vrhu se nalazi relijef Kristova oplakivanja (Pietá) u luneti, dok lavovi, što riču za osvetom, držeći u šapi ovnujsku glavu (s kojom je po legendi neki mesar ubio starog Ivana Sobotu) izgledaju živi sa lijepom grivom. Sa Šimunom, lijepim mladićem, izumrla je ova stara i slavna obitelj.

Uz crkvu se još i danas nalazi samostanski klaustar sa arkadama i terasom, a građen je u XV. stoljeću. Danas se tu nalazi lapidarij Trogira.

Ljubav građana prema bl. Augustinu nije samo izražena u crkvi Dominikanaca, već i u trogirskoj katedrali, koja je djelo domaćih umjetnika: Radovana, braće Stjepana i Matije Gojkovića, Trifuna Bokanića, a ukrašena radovima: Nikole Fiorentinca, Ivana Duknovića, Andrije Aleši i Ivana Budislavića. U toj katedrali nalazi se slika i oltar bl. Augustina. Na oltaru je lijepa slika, koja prikazuje blaženika sa mitrom na glavi u punoj muževnoj snazi, crnom bradom, u bijeloj albi, sa štolom i plaštem preko ramena, s križem na prsima, dignutom desnicom, kojom blagoslivlje vjernike, a lijevom pokazuje prema apostolima sv. Jakovu i sv. Ivanu evanđelisti. Na trećem pilastru s desne strane uz korska sjedala, djelo domaćeg drvorezbara Ivana Budislavića iz Visa (XV. stoljeće) nalazi se slika umjetnina mletačkog slikara Palma Mlađega, koji je bio učenik Tintoretov, a živio je g. 1590 — 1626. Na ovoj je slici bl. Augustin prikazan kao borac protiv krivovjeraca, kleči u dominikanskom odijelu pred velikim crkvenim ocem sv. Augustinom, koji gnječi nogom predstavnika hereze i apostasije, manihejaca, donatista, pelagijanaca i semipelagijanaca.

U ovoj katedrali, gdje je sjedio na biskupskoj stolici od god. 1206 — 1255. fiorentinac biskup Treguan pravo je da ima slika blaženika, jer je u ovoj katedrali bio kršten i tu je primio poziv za svetost i blaženstva nebeska. Nije čudo, da su stari Trogirani u prošlosti isticali slike blaženiku i podizali oltare, jer je on bio njihov sin. U gradu se nalazi i očinska kuća blaženika u blizini gradskih sjevernih vratiju; njegova oca Nikole Kažotića. Danas se prema ulici nalazi niša, u kojoj stoji slika blaženika u biskupskom ornatu i kandilo, koje su stari Trogirani palili i uljem nalijevali u znak pobožnosti i ljubavi. Ta je obitelj imala i drugih kuća, jer je bila ugledna i bogata obitelj. Dala je Trogiru ne samo jednog sveca, nego više sudaca, diplomata, admirala i književnika. Hrvatska grana živi i sada u Trogiru.

Naš je narod sretan, što ima tako velikoga sveca, bl. Augustina, koji pripada svima, ali on specijalno pripada Trogiru, zato se štuje u svome gradu kao u prošlosti tako i sada. Vrlo mali broj je naših ljudi uzdignut na čast oltara. Među tim rijetkim odabranicima nalazi se i bl. Augustin, koji se više od šest stotina godina slavi molitvom, pjesmama, historijskim djelima kao sveti čovjek. On je svetac, poradi čijih zasluga možemo očekivati od Boga velikih milosti. On je pobjednik, koji sjedi s Kristom u nebesima, zato može pomoći i pojedincima i čitavom našem narodu i našoj domovini. Gajimo samo pobožnost prema njemu i širimo slavu njegovu. Tvrdo se nadamo, da će sud sv. crkve do malo izreći svoju riječ i naš blaženik što skorije biti kanoniziran na ponos Trogira, Zagreba i čitavog našeg naroda.

O općim crkvenim saborima (koncilima)

(Nastavak)

Na crkvenom saboru ne rješavaju se samo pitanja, koja se tiču vjerskih istina, nego također i pitanja, koja se odnose na liturgiju, crkveno pravo, redovništvo, dušobrižništvo i slične savremene potrebe. Dok su odluke, koje se tiču vjere i ćudoređa, nezabludive, ne može se to ustvrditi za odluke, koje se odnose više na organizacione potrebe Crkve. Može se dakle dogoditi, da jedan crkveni sabor donese neku odluku, a drugi sabor će tu odluku možda dokinuti, ili preinačiti, već prema iskustvu i potrebi prilika i vremena. Istina je samo jedna, ali često puta imade raznih mogućnosti, kako će se nešto izvesti u praksi.

Budući da papa zbog svoje nezabludivosti i svoje najviše vladalačke moći u Crkvi može u mnogim pitanjima odlučivati sam, ili nakon savjetovanja sa svojim suradnicima, ili nakon pismenog savjetovanja sa biskupima, sazivaju se crkveni sabori samo u izvanredno teškim stvarima, te stoga ti sabori predstavljaju kao neke raskrsnice u povijesti.

KADA JE CRKVENI SABOR VALJAN?

Da opći crkveni sabor bude valjan, potrebno je, da ga sazove papa, te da ga vodi ili papa sam, osobno, ili po svome zastupniku. Barem naknadno mora stići papina potvrda. Neke najstarije crkvene sabore sazivali su istočno-rimski kršćanski vladari, no papa ih je gotovo u cijelosti potvrdio. Ovakve odluke ne smatraju se kao odluke crkvenog sabora, nego kao naredbe papine, što ih je on izdao na prijedlog crkvenog sabora. Štoviše, ovakve naredbe smatraju se više kao papino djelo, a ne toliko kao djelo biskupa. Zato su na pr. odredbe vatikan-

skog koncila bile objavljene pod formulom: »U ime pape i odobrenjem koncila«.

Iz toga slijedi: Koncil je nezabludiv, te je ovlašten da izdaje odluke samo onda, ako je povezan s papom, a bez pape ne. — Donese li sabor neku odluku protiv vjere, a papa kasnije tu odluku zabaci, onda sabor nije bio nezabludiv, jer papa nije surađivao. Ovaj se slučaj više puta dogodio. Zato je važno paznavati načela. — Umre li papa za vrijeme crkvenog sabora, to je sabor odmah prekinut, sve dok novi papa nije izdao nalog, da se sabor nastavi.

Svi službujući biskupi moraju biti pozvani, da učestvuju na saboru. Naslovni biskupi mogu biti pozvani na sabor, ako papa to odredi. No ne dolaze u obzir samo navedeni biskupi, nego mogu na saboru učestvovati i oni, koji imaju neku vlast kod upravljanja Crkvom. Budući da najviši redovnički poglavari, opati generali, na izvjesni način surađuju kod uprave Crkve, to mogu i oni biti pozvani na crkveni sabor i dobiti pravo glasa. Istaknuti teolozi, pa bili oni obični svećenici, pozivaju se na sabor kao savjetnici, ali bez prava glasa. Nekada, u prijašnja vremena, pozvani su bili na sabor također i svjetski knezovi, no samo kao počasni uzvanici, bez prava glasa. Zadnji crkveni sabori pružaju u tom pogledu posve drukčiju sliku, nego crkveni sabori prijašnjih vremena. Dandanas na crkvenom saboru više nema svjetskoga sjaja, ali je zato Crkva postala bogatija, jer je slobodnija, kad na crkvenom saboru ne prisustvuju svjetovnjaci.

EKUMENSKI I SVEOPĆI CRKVENI SABOR

Sveopći crkveni sabor zove se još i ekumenski crkveni sabor. Riječ »ekumene« znači: čitava nastanjena zemlja. »Ekumenski« znači dakle onaj sabor, koji vrijedi za čitav katolički svijet, dakle opći koncil, ili opći crkveni sabor. Sabor se ne naziva »ekumenski« zato, što bi u njemu učestvovali biskupi svih zemalja na svijetu, jer to jedva da se ikada dogodilo. »Ekumenski« znači, da je na saboru zastupan znatan broj biskupa, da je odluke sabora potvrdio papa i da one obvezuju čitavu Crkvu. (Vidi djelo: Jedin: Kratka povijest crkvenih sabora, str. 14).

Protestanti se trude već nekoliko decenija, da sjedine sve nekatoličke crkve u jednu, ili da barem postignu suradnju svih tih crkava. I oni također nazivaju taj pokret »ekumenskim«, no to je novo značenje jedne stare riječi. Katolička »ekumena« jest stvarno po čitavom svijetu raširena, jedina i u slozi sjedinjena katolička Crkva, dok je ekumena izvan katoličke Crkve tek labava povezanost crkava, koje su posve različite jedna od druge, i teže svaka za svojim ciljem, i koje su se badava pokušale ujediniti barem u najosnovnijim pitanjima. Oni imaju od vremena do vremena svoje veliko zasjedanje, kojemu je cilj traženje prave Kristove crkve. Na takvim zasjedanjima katolička Crkva dakako ne može učestvovati. Upravo zbog toga, što se rimska Crkva kod takvih zasjedanja drži po strani, te ju zastupaju tihi promatrači, upravo će zbog ove činjenice svijet uvijek upirati pogled u Stijenu Petrovu.

Unatoč tome, pripadnici katoličke Crkve izmjenjuju svoje misli sa pripadnicima protestantske i pravoslavne Crkve, te postoji nastojanje za sve dubljim međusobnim razumijevanjem. Dok je katolička Crkva prije branila katolicima, da o vjerskim stvarima javno razgovaraju s inovjercima, sada su već nekoliko godina takvi javni razgovori dozvoljeni, ali pod izvjesnim uvjetima, kojih se treba držati, jer to traži Rim. Katolici vide kod inovjeraca mnogo dobre volje, kao i iskrenu, duboku pobožnost i veliku poučljivost. No treba još mnogo truda, molitava i žrtava, da ovi ljudi, koji su često puta tako plemeniti, nađu put u ovčinjak Kristov.

(Nastavit će se)

Vijesti

REZIDENCIJALNI BISKUPI. — Sv. Otac Ivan XXIII. imenovao je nove rezidencijalne biskupe i to: **Msgr Mateja Garkovića,** za rezidencijalnog nadbiskupa u Zadru, a **Msgr Dr Franu Franića,** za rezidencijalnog biskupa u Splitu. Novim rezidencijalnim biskupima srdačno čestitamo i želimo mnogo uspjeha u nadpastirskoj službi!

† SMRT Msgr Dr ĆIRILA BANIĆA. — Dne 3. veljače 1961. godine preminuo je u Šibeniku Msgr Dr Ćiril Banić, koji je pred kratko vrijeme bio od Sv. Oca imenovan za rezidencijalnog biskupa u Šibeniku. Svečane zadušnice za pokojnog biskupa i sahrana obaveljene su 7. veljače u bazilici Sv. Jakova.

AUTOHTONA CRKVENA HIERARHIJA U VIETNAMU. — U Sjevernom i Južnom Vietnamu stvorena je nova organizacija crkvene hijerarhije. Osnovane su tri nadbiskupije: u Hanoi s devet dijeceza, u Hue-u s tri dijeceze i u Saigonu s pet dijeceza. Nadbiskupi i biskupi su vijetnamci, samo dvojica biskupa su iz redova misionara. Vietnam broji 1,500.000 vjernika i 1.500 svećenika Vietnamaca.

MSGR PAVAO LJUDEVIT TOUZĒ pomoćni biskup pariškog nadbiskupa nedavno je preminuo. U Parizu i predgrađima ostavio je nezaboravnu uspomenu jer je on pravi graditelj stotrideset crkava koje su na području nadbiskupije Pariza podignute u zadnje vrijeme.

Jean Servel: **DOLAZIMO RADI VJENČANJA,** — Knjižica malog, ukusnog formata, 67 stranica, sa dvije slike (fotografije) na početku i na kraju knjižice. Knjižica će poslužiti svećeniku kao priručnik za pouku zaručnika. Cijena 160 dinara.

Narudžbe se šalju na: Anđelko Badurina, Zagreb I., Jandrićeva 21.

Novi uređaj rubrika

SACRAE CONGREGATIONIS CONCILII

DECRETUM

de novo indice festorum, quibus inest obligatio litandi

SACRUM PRO POPULO

Cum in novas Rubricas Breviarii et Missalis editas post Litteras Apostolicas 'Rubricarum instructum' diei 25 mensis Iulii 1960 per Decretum Generale Sacrae Rituum Congregationis 'Novum rubricarum Breviarii ac Missalis romani codicem' diei 26 mensis Iulii 1960, quaedam variationes circa dies festos inductae fuerint, nonnuli Ordinarii locorum per varias regiones constituti a Sacra Congregatione Concilii expostulaverunt ut, ad dubii atque perplexitatis occasionem auferendam circa dies, quibus est applicandum Sacrum pro populo, congrua aliqua ratio iniretur.

His itaque votis annuens, Sacra Congregatio Concilii, de mandato Summi Pontificis Ioannis XXIII feliciter Regnantis, indicem taxativum, qui sequitur, festorum, quibus, iuxta praescripta canonum 339 §1 et 466 §1 Codicis Iuris Canonici, in universa Ecclesia a die 1 Ianuarii 1961 inest obligatio litandi Sacrum pro populo, conficiendum statuit; idest:

FESTA DE PRAECEPTO

Dominicae I et II classis.

Alia festa I classis in calendario Ecclesiae Universae:

1. Nativitas Domini — 2. Dies octavus Nativitatis Domini — 3. Epiphania Domini — 4. Ascensio Domini — 5. Festum SSmi Corporis Christi — 6. Conceptio Immaculata B. Mariae Virginis — 7. Assumptio B. Mariae Virginis — 8. Festum S. Ioseph, Sponsi B.M.V. — 9. Festum SS. Petri et Pauli Apostolorum — 10. Festum Omnium Sanctorum.

FESTA NON DE PRAECEPTO

I classis in Calendario Ecclesiae Universae:

1. Festum SSmi Cordis Iesu — 2. Festum Pretiosissimi Sanguinis D.N.I.C. — 3. Annuntiatio B. Mariae Virginis — 4. Festum S. Ioseph Opificis — 5. Dedicatio S. Michaëlis Archangeli — 6. Nativitas S. Ioannis Baptistae.

I classis in Calendariis particularibus:

7. Festum Patroni principalis Nationis — 8. Festum Patroni principalis Regionis seu Provinciae sive ecclesiasticae sive civilis — 9. Festum Patroni dioecesis — 10. Anniversarium Dedicatonis Ecclesiae Cathedralis — 11. Festum Patroni principalis loci seu oppidi vel civitatis — 12. Anniversarium Dedicationis Ecclesiae propriae — 13. Titulus Ecclesiae propriae.

II classis:

14. Nativitas B. Mariae Virginis — 15. Purificatio B. Mariae Virginis — Festa natalicia Apostolorum et Evangelistarum, scilicet: 16. Festum S. Andreae — 17. Festum S. Thomae — 18. Festum S. Ioannis — 19. Festum S. Matthiae — 20. Festum S. Marci — 21. Festum SS. Philippi et Iacobi — 22. Festum S. Iacobi — 23. Festum S. Bartholomaei — 24. Festum S. Matthaei — 25. Festum S. Lucae — 26. Festum SS. Simonis et Iudae.

Contrariis quibuscumque non obstantibus.

Datum Romae, die 3 Decembris 1960.

L. † S.

P. Card. CIRIACI, Praefectus

P. Palazzini, a Secretis

*

O ovom predmetu izašla je kratka bilješka na 2. str. omota našeg Direktorija te sumarni prikaz na str. 15. prijašnjega broja »Vjesnika«. Ovaj put donosimo evo točan autentični tekst dekreta prema Acta Apost. Sedis, br. 14. od 28. XII 1960., str. 985. i sl.

Z a p o v j e d n i blagdani, uključivši ovamo sve nedjelje te dakako prvi dan Uskrsa i prvi dan Duhova, ostaju kao dosada bez promjene.

U ostalim stavkama ima prilično promjena.

Izmjenjen je ponajprije naziv »Dokinuti blagdani«, jer n.pr. blagdan sv. Josipa-Radnika nije nikada dokinut, nego je nedavno uveden kao nezapovjedani blagdan I. reda. Mjesto prijašnjeg naziva stavljen ja sada naziv za svakoga puno razumljiviji: »Nezapovjedni blagdani«. Od njih se nekoliko još uvijek javno i svečano slavi u našim krajevima, uz oveliko učešće naroda, a većinu slavi skromno župnik sa svojim zvonarom, ministrantom i malim brojem vjernika.

N e z a p o v j e d n i blagdani I. reda lako se pamte: to su zapravo s v i pravi blagdani, bilo opći bilo partikularni, I. reda. Ali ne naprosto svi »liturgijski d a n i« I. reda, to jest ne ferije, vigilije, dani unutar osmine, ni Dušni dan. Drugi i treći dan Uskrsa i Duhova nemaju više službeni naziv »festa« nego su »feria II. (III.) infra octavam« te na njih ne postoji više obveza Mise za puk. Mjesto ta četiri dana stavljena su sada tri preostala blagdana I. reda opće Crkve: Srce Isusovo, Krv Isusova, sv. Josip-Radnik.

Puno radikalnija promjena je u pogledu partikularnih blagdana I. reda. Prema odredbi Urbana VIII. (bulla »Universa« 13. sept. 1642.) trebalo je slaviti blagdan »unius ex principalioribus patronis in quocumque regno sive provincia, et alterius pariter principalioris in quacumque civitate, oppido vel pago, ubi hos patronos haberi et venerari contigerit«. Sada nije doduše potrebno svetkovati te dane kao zapovjedane blagdane, no Missa pro populo propisana je na dane svakog od glavnih zaštitnika pokrajine, biskupije, mjesta, te osim toga na godišnjicu Posvete crkve stolne i vlastite, kao i na naslovni god (Titulus) vlastite crkve. Titulus ecclesiae cathedralis, kao takav, naprotiv nije više blagdan za cijelu biskupiju, već samo za stolnu crkvu.

Među blagdanima II. reda ne nalazi se nijedan zapovjedni blagdan i nijedan partikularni blagdan. Uvedena je obveza Mise za puk na dane sv. Marka

i sv. Luke evanđelista, a dokinuta na dane 26. VII., 10. VIII., 26. XII., 28. XII. te dakako i 3. V.

Ni na jedan blagdan III. reda ne postoji obveza Mise za puk, a još manje na svetački dan, koji se samo komemorira. Tako otpada iz kataloga dan 31. XII.

Ukupni broj dana s obvezom Mise za puk: po prilici kao dosada, odnosno malo više u onim krajevima, gdje su partikularne svetkovine brojnije zastupane.

*

Katalog je taksativan, kao što se veli u uvodnom dijelu dekreta. To jest: nabrojeni su svi slučajevi tačno i iscrpivo. Tako otpada ona dosadašnja klauzula: »et in aliis festis suppressis, quae respectivo in loco, vel ex jure vel ex indulto, olib sub utroque praecepto celebrabantur«. Ali na žalost nije posve jasan u pogledu onih biskupija i krajeva, gdje se u razne dane slave dva jednako prvotna zaštitnika. Slično i sam NRC nr. 42 — 45 i nr. 62. upotrebljava samo singulare »festum Patroni, festum Tituli«. Ni prijašnja rubrika po sebi nije bila puno izrazitija (Add. et Var., tit. IX), ali su auktori — dakako na temelju drugih dekreta i odgovora SZO — dopuštali mogućnost, da za neku crkvu postoje »plures titulares liturgici, aeque principales«, a za neki kraj »plures Patroni aeque principales« (isp. M. Gatterer, Annus liturg., ed 5., p. 358. ss).

Novim dekretom se preudešava samo prvi paragraf kanona 339. i 466. Ostali paragrafi (dvije obveze u isti dan, upravitelj dviju župa i sl.) ostaju nepromijenjeni (isp. naš Supplem. 1960. str. 38*).

Kao što kanoni tako i dekret govori o Misi za puk, Missa pro populo, a ne spominje i ne dira posebne indulte, kakve smo imali ne samo mi nego i biskupije drugih naroda i zemalja. Jedna od običnijih forma takovih indulta izgleda da je bila ova: U nedjelje i na zapovjedne blagdane treba služiti Misu pro populo sibi commisso, sine ullo stipendio — a na nezapovjedne svetkovine svećenik smije primiti stipendij, ali ga mora dostaviti Ordinarijatu pro Seminariis, pro necessitatibus Dioecesis vel aliis piis causis. Kako će se ubuduće ovi indulti tumačiti, primjenjivati, uskladiti s dekretom od 3. XII. 1960. — o tome nek vode brigu oni, kojima je ta briga povjerena.

O. DR JERKO BAKOTIN, franjevac u Zadru, Trg Vranjanina 1., izdao je slijedeće knjige:

DJEVOJKA NA IZVORIMA SVIJETLA cijena 500 dinara — i

MLADOJ ZARUČNICI ZA UPOZNAVANJE ZARUČNIKA, cijena 400 dinara.

Obadvije knjige, koje su plod održanih konferencija djevojkama, toplo preporučamo svećenicima i djevojkama.

Sv. ALFONZO LIGUORI: »Priprava na smrt«, — cijena 600 dinara.

Narudžbe za sve tri knjige šalju se na Franjevački samostan, ZAGREB, Vrbanićeva 35.

„BUDITE JEDNOSTAVNI I PUNI LJUBAVI, KADA PROPOVJEDATE"

tako izjavljuje Sv. Otac Ivan XXIII. korizmenim propovjednicima.

19. II 1960. po davnoj tradiciji Sv. Otac Ivan XXIII. upravio je korizmenim propovjednicima i župnicima Rima pitanje: »Koja je svrha propovijedanja narodu Božjem?« Papa je odgovorio jednom frazom sv. Bernardina Sijenskoga: »U pouci rasvjetljavati riječ Božju, riječ Božja treba da tješi i koliko je moguće popravlja grešnike«.

Ono što je apsolutno potrebno za spasenje, za primanje sakramenata, za posvećenje, treba prikazati osobito jednostavnim riječima i slikama, kao da govorite s djecom . . . Dakle, treba govoriti jasno, jasno«.

I dalje »Dragi moji sinovi, nemojte se mnogo baviti problemima, koji imaju negativne poglede na život . . . Na svećeničkim ustima nema mjesta za grube riječi, natmurene opise i polemike, koje mogu nekoga ranjavati. Kao ustuk zlima našeg vremena treba da bude: ponašanje bez mane savršenog čovjeka Crkve, duh molitve, ljubav pod svaku cijenu«.

Bibliografija

Biskupski Ordinarijat u Đakovu priredio je novo izdanje **»PRISTUPAM BOŽJEM ŽRTVENIKU«**, priručnik za sudjelovanje vjernika kod svete Mise. U tekst sv. Mise unešene su neke male promjene prema novim liturgijskim propisima. Dodana je liturgijska jutarnja i večernja molitva. Knjižica je ukusno opremljena s novim slikama uz dijelove sv. Mise.

Uz priručnik »Pristupam...« mogu se dobiti još dvije knjižice, koje su izrađene prema Vodiću ILO-a.

1. **»Misa dialogata — TUMAČ«.** Svrha joj je uvoditi vjernike u sudjelovanje kod sv. Mise. »Tumač« donosi doslovni tekst, kojega će govoriti onaj između vjernika, koji će ostalima tumačiti i upozoravati na pojedine dijelove sv. Mise.

2. **»Misa dialogata — ČITAČ«.** To su tekstovi što ih predmoli Čitač kod sv. Mise. Dodan je i komentar dnevne i popričesne molitve za sve nedjelje i blagdane u godini, kako to traže propisi sv. Crkve.

Svrha je ovoj seriji knjižica, da sv. Misu približi duši naših vjernika i da vjernike pobudi, da svjesno i s razumjevanjem sudjeluju kod sv. Mise.

Narudžbe se šalju na Biskupski ordinarijat u Đakovu.